

Schoolopleiders,
leraar en
lerarenopleider
tegelijk

ISBN 978-90-8928-101-2

November 2016, Hogeschool Utrecht

Op deze uitgave is de CC-BY-licentie van toepassing. Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd en/of openbaar gemaakt worden door middel van druk, fotokopie of op welke wijze dan ook, zonder toestemming van de auteursrechthebbenden.

Deel 3

Schoolopleiders, leraar en lerarenopleider tegelijk

Inhoud

Voorwoord	3
Schoolopleiders: leraar èn lerarenopleider	5
Yvette ten Barge, schoolopleider op De Tafelronde	9
Jannetta van Campenhout, schoolopleider op Landstede	11
Shera Gerber, schoolopleider op het Scala College	15
Elsbeth van der Laan, schoolopleider op het Minkema College	17
Bonny van der Linden, schoolopleider op OBS De Trekvogel	21
Jaap Meulstee, schoolopleider op College De Brink	25
Mieke Scholten, schoolopleider op De Touwladder	27
Arjen Schouten, schoolopleider op ROC Midden Nederland	30
Karin Wessel, schoolopleider op OBS Vleuterweide	33
Tot slot	37
Verder lezen	38
Enkele gebruikte afkortingen	40
De redacteurs	42

Voorwoord

Met trots mag ik alweer het derde deel presenteren van de reeks van, over en vooral door lerarenopleiders. Dit deel is extra bijzonder omdat het gaat over een groep lerarenopleiders die nog niet zo bekend is, pas een jaar of tien bestaat en sinds nog korter pas erkenning krijgt. In die korte tijd zijn ze een onmisbare en essentiële schakel geworden bij het opleiden van hun nieuwe collega's en vaak ook bij het professionaliseren van collega's en het personeelsbeleid binnen de school. Schoolopleiders zijn niet meer weg te denken uit het opleidingsonderwijs van nu – en terecht: leren op de werkplek is een van de sterkste onderwijskundige concepten bij het opleiden en professionaliseren van vakmensen.

Ik wil alle schoolopleiders die een bijdrage hebben geleverd van harte bedanken voor hun openhartige en inspirerende bijdragen. Daarnaast mijn dank aan Peter Lorist en Anja Swennen voor opnieuw een boeiende brochure. Reacties en feedback zijn van harte welkom.

Dick de Wolff,

Directeur Faculteit Educatie Hogeschool Utrecht

**'Het opleiden van leraren in de school
is bepaald geen nieuw fenomeen.'**

**'Schoolopleiders zijn eerste én tweede
ordeleraren die werken in een eerste
ordecontext.'**

Schoolopleiders: leraar en lerarenopleider

Dit is het derde deel van de reeks *Life and work of teacher educators*. In het eerste deel, *Maatschappelijke Wortels van lerarenopleidingen*, staan Nederlandse lerarenopleiders van verschillende generaties centraal in samenhang met ontwikkelingen binnen de lerarenopleidingen. De tweede brochure, *Life and work of teacher educators*, is ontstaan tijdens de ATEE conferentie van 2015 in Glasgow en beschrijft de professionele ontwikkeling van lerarenopleiders uit negen landen.

Op 31 mei 2016 was in Vianen het jaarlijkse congres van het Steunpunt Opleidingscholen. Tijdens een workshop voorafgaand aan dit congres legden een aantal schoolopleiders de basis voor deze derde brochure *Schoolopleiders, leraar en lerarenopleider tegelijk*. Hierin staan de verhalen van negen schoolopleiders uit primair onderwijs (po), voortgezet onderwijs (vo) en middelbaar beroepsonderwijs (mbo). Allen hebben een centrale vervuld en vervullen die vaak nog steeds bij de ontwikkeling van (academische) opleidingsscholen in Nederland. Uit hun bijdragen blijkt een grote betrokkenheid bij zowel het opleiden van leraren als het onderwijzen van leerlingen. Het is deze dubbele betrokkenheid die het werk van schoolopleiders kenmerkt. Het opleiden van leraren in de school is bepaald geen nieuw fenomeen. Tot het einde van de 19de eeuw was het normaal dat aanstaande onderwijzers en onderwijzeressen (zoals leerkrachten basisonderwijs tot 1984 heetten) door een (hoofd)onderwijzer op zijn of haar school werden opgeleid voor het landelijk examen. In de tweede helft van de 19de eeuw werden deze scholen zelfs 'opleidingsscholen' genoemd en een (hoofd)onderwijzer kreeg een beloning voor iedere onderwijzer die het diploma behaalde (zie Swennen, 2012). In de 20ste eeuw ontstonden de kweekschool - later pedagogische academie en vervolgens pabo - het NGOLB en de mo A en mo B instituten (zie de brochure *Maatschappelijke Wortels van lerarenopleidingen* en de daarin vermelde literatuur). Later, in de zeventiger jaren kwamen daar de Nieuwe Lerarenopleidingen bij. Eind vorige eeuw institutionaliseerde het opleiden van leraren, werd de opleiding theoretischer en kwamen opleiders in toenemende mate vanuit hogescholen (waar bovengenoemde instellingen onderdeel van werden). De universiteiten startten in de jaren tachtig eenjarige eerstegraads opleidingen. Gaandeweg kwamen opleiders verder af te staan van de dagelijkse praktijk in scholen, maar voor de studenten was stagelopen en daarmee de stagedocent nog altijd een heel belangrijk, vaak het belangrijkste onderdeel van de opleiding. Tegen het einde van de 20ste eeuw begonnen beleidsmakers en de opleidingen zelf het belang van een

betere afstemming tussen theorie en praktijk te zien. De ouderen onder ons zullen zich het LIO-project (Leraar In Opleiding) herinneren, waarbij aanstaande leraren in het laatste jaar van de opleiding een grote verantwoordelijkheid voor een of meerdere klassen kregen. Het begeleiden van leraren door mentoren kreeg meer aandacht en er kwamen cursussen over het begeleiden van aanstaande leraren. Dit was een aanloop naar het opleiden in de school, dat rond het jaar 2000 ontstond mede onder invloed van internationale ontwikkelingen zoals de Professional Development Schools in de Verenigde Staten.

Opleiden in de school is van 2002 tot 2006 inhoudelijk en financieel gestimuleerd door OCW, in 2006 is het omgezet in een structurele regeling Opleidingsschool waarbij van 2008 tot 2016 bovendien de verbinding met praktijkgericht onderzoek werd gestimuleerd in de regeling Academische Opleidingsschool. Bij de Onderwijsraad, Onderwijsinspectie en NVAO zijn in de periode vanaf 2002 regelmatig adviezen verschenen over opleiden in de school. Vanaf 2014 wordt het (academisch) opleiden in de school ondersteund door het Steunpunt Opleidingsscholen PO en VO en het Kennispunt Opleiden in de School MBO.

De schoolopleiders in deze brochure werken in de regio Utrecht. In het Utrechtse po startte een aantal basisscholen (waaronder de Tafelronde, zie de bijdrage van Yvette ten Barge) samen met Hogeschool Domstad (nu Hogeschool Utrecht) vanaf 2000 een pilot Professional Development School. Zij benutten de stimuleringsregelingen van 2002 tot 2006, werden in 2006 Opleidingsschool en in 2008 Academische Opleidingsschool (www.academischebasisschool.nl). In het Utrechtse vo en mbo ligt de basis voor het opleiden in de school bij het project Educatief Partnerschap (1999-2003). Lerarenopleiders en leraren ontwikkelden in gezamenlijke werkgroepen het curriculum van de tweedegraads lerarenopleidingen, waarbij zowel voor havo/vwo als voor vmbo/mbo de studenten beter werden voorbereid op en in de beroepspraktijk. Hier ontstond werkendeweg een infrastructuur onder de naam 'Het Utrechts Model' met op dit moment onder andere de Academische Opleidingsschool Het Utrechts Model (www.aos-hum.nl), opleidingsschool ROC Midden Nederland, opleidingsschool Gooise Scholenfederatie en de aspirant opleidingsschool CVO-Groep Zuidoost-Utrecht. Daarnaast kent de regio een overkoepelend bestuurlijk overleg in de vorm van het platform onderwijsarbeidsmarkt vo/mbo (www.onderwijsarbeidsmarktutrecht.nl). Een vergelijkbare ontwikkeling hebben veel scholen en opleidingen in vele regio's en samenwerkingsverbanden doorgemaakt. Schoolopleiders zijn lerarenopleiders die het leren op en van de werkplek vormgeven samen met collega's in de school (werkplekbegeleiders, praktijkopleiders) en instituutopleiders. Schoolopleiders kunnen zich vanaf 2007 binnen een pilot en kort daarna regulier registreren als lerarenopleider bij VELON. Aanvankelijk was dit een eigenstandige registratie, vanaf 2012 is er een gezamenlijke beroepsstandaard voor lerarenopleiders en schoolopleiders en dus één registratie. Vele schoolopleiders benutten deze kans voor professionalisering.

De rol van schoolopleiders, dat blijkt ook wel uit de verhalen in deze brochure, is een ingewikkelde. Jean Murray heeft de begrippen 'eerste ordeleraar' en 'tweede ordeleraar' geïntroduceerd: eersteordeleraren geven onderwijs aan leerlingen, tweede ordeleraren onderwijzen over onderwijzen. Schoolopleiders zijn eerste én tweede ordeleraren die werken in een eerste ordecontext: de school. Dat betekent dat ze op hun school slechts enkele collega's hebben met wie ze hun ervaringen kunnen delen en nieuwe plannen kunnen smeden. Schoolopleiders zijn pioniers, die sinds 2000 met vallen en opstaan vorm geven een nieuwe vorm van opleiden. Dat doen ze met veel inzet en passie.

**'Mijn kracht ligt in betrokkenheid bij
kinderen en leraren.'**

**'Het gaat om oog hebben voor wat de
school en de mensen daarbinnen nodig
hebben.'**

Yvette ten Barge

8

Yvette ten Barge, schoolopleider op De Tafelronde

E-mail: y.tenbarga@kpoa.nl

Website school: www.tafelronde.net

Persoonlijk verhaal

“Verschillig”, zo zou je mij in mijn werk kunnen typeren. Ik ben betrokken en wil graag iets kunnen betekenen. Ik vind het belangrijk om oog te hebben voor mensen en wat zij nodig hebben; dat kenmerkt mij in mijn werk. Een rol op de voorgrond past niet zo bij me, maar ik wil wel verschil maken voor kinderen en (aanstaande) leraren. Als kind ervaarde ik de betrokkenheid en het vertrouwen van mijn leerkrachten. Gelukkig kom ik nog steeds mensen tegen die me ‘zien’, een voorbeeld zijn of me een zetje geven, waardoor ik kansen pak en verder leer. Daarin ligt tevens mijn eigen kracht: betrokkenheid bij kinderen en mensen en hen stimuleren. Dat doe ik door met studenten te praten over onze ervaringen en over professionele en persoonlijke ontwikkeling. Dat zijn fijne gesprekken en het leidt vaak tot groei, bij hen en bij mij. Ontwikkelingsgericht onderwijs spreekt me als leerkracht erg aan. Het zelf verantwoordelijkheid nemen, aansluiten bij de zone van de naaste ontwikkeling, leren in de ‘echte situatie’: het zijn allemaal zaken die je ook bij werkplekleren tegenkomt. Zien waar ontwikkelmogelijkheden zitten, wat aansluit bij wat iemand nodig heeft, of dat nu het kind of de (aanstaande) leerkracht is. De rol van de begeleider doet er toe, dat realiseer ik me heel goed. Een goed voorbeeld zie ik bij de instituutopleider van mijn student, en dat prikkelt me om me hierin ook zelf te ontwikkelen en de taak van schoolopleider op me te nemen.

Als schoolopleider kan ik iets betekenen voor de leraren die op onze school opgeleid worden. Daarnaast leer ik kijken naar de organisatie als geheel: wat hebben wij als school te bieden aan de studenten en hoe kunnen we de werkplek zo leerrijk mogelijk maken voor iedereen die daar leert en werkt? Ik besteed veel aandacht aan de ‘match’ tussen student en praktijkopleider. Vertrouwen en veiligheid zijn voorwaarden om tot leren te komen. Het geeft me voldoening om vanuit mijn rol een bijdrage te leveren aan de ontwikkeling van een cultuur waarin werkelijk samen geleerd wordt. In de groep, maar ook door middel van collectief praktijkonderzoek en op persoonlijk vlak. Het is prachtig om te zien dat studenten een andere rol innemen als ze als teamlid opgenomen worden, wat het met hen doet als je hen vertrouwen en verantwoordelijkheid geeft.

Ik sluit in die tijd ook aan bij de VELON themagroep Samen Opleiden. Ik leer veel van het samenwerken met deze school- en instituutopleiders vanuit po, vo en mbo. We onderzoeken de opleidingspraktijk op het instituut en in de school, waarbij voortdurend de theorie en de praktijk gekoppeld worden. Hierdoor word ik me bewust van het belang van samenwerking en afstemming tussen de pabo en de opleidingscholen en de rol die ik daar in kan innemen. Wie heeft welke verantwoordelijkheid,

en hoe stemmen we deze op elkaar af, zodat we komen tot werkelijk samen opleiden? Ondertussen doorloop ik het registratietraject voor lerarenopleiders. Dat helpt me mijn visie helder te formuleren en zicht te krijgen op mijn ontwikkeling binnen de bekwaamheidsgebieden van de lerarenopleider. Dat maakt me ook een beetje trots: in het portfolio staat wat ik allemaal doe en geleerd heb, en waar ik voor sta. Ik heb dat niet eerder 'zwart op wit' gezet, maar het voelt goed; dit is wat bij mij past en waar ik voldoening uit haal!

Een leraar moet er voor open staan om te blijven leren. Na de focus op en verdieping van het leren van aanstaande leraren, word ik nieuwsgierig naar het leren van 'ervaren' leraren. De studie 'Strategisch Opleiden' blijkt een schot in de roos. Het is heerlijk om de literatuur in te duiken en wat ik leer is heel betekenisvol, omdat ik het direct kan koppelen aan de situatie op mijn werk. Daarbij gaat het om culturen, vormen van leren binnen de organisatie en de vraag hoe je dichter bij de lerende organisatie kunt komen. Opleiden en trainen is niet altijd per definitie het juiste middel. Ik leer kritisch vragen te stellen en te onderzoeken wat opleidingsnoodzaak en opleidingsbehoefte zijn. De onderzoeks- en adviesrapporten die ik schrijf, leiden er toe dat ik een rol krijg in het opzetten van 'werk-leerteams', professionele leer-gemeenschappen. Lerend veranderen, in de vorm van werkplekleren.

Basisschool de Tafelronde te Amersfoort

10

Basisschool de Tafelronde is een academische basisschool met twee locaties in Amersfoort. De school valt onder het bestuur van de Stichting voor Katholiek Primair Onderwijs Amersfoort en omstreken (KPOA) en heeft al jarenlang ervaring in het opleiden van studenten. In 2000 startte de Tafelronde met de tweejarige pilot Professional Development Schools, samen met Hogeschool Domstad (nu Hogeschool Utrecht). Daarna volgde deelname aan het OidS traject dat het ministerie uitzette, en sinds 2006 maakt de school deel uit van het partnerschap Academische Basisschool Utrecht-Amersfoort. Dit is een samenwerking tussen KPOA, Katholieke Scholenstichting Utrecht en Hogeschool Utrecht - Instituut Theo Thijssen.

Op de Tafelronde wordt collectief praktijkonderzoek uitgevoerd, door leerkrachten en leerkrachten in opleiding. Het onderzoek wordt begeleid door twee leerkrachten die de master Leren en Innoveren hebben gevolgd. Studenten krijgen alle ruimte om te leren op de werkplek, en worden daarin begeleid door de praktijkopleider en de schoolopleider. Zij worden individueel gecoacht, en nemen deel aan intervisiebijeenkomsten. Studenten worden opgenomen als teamlid, er wordt met hen en van hen geleerd. Zij mogen aan alle activiteiten deelnemen. Zo komen zij in aanraking met alle facetten van het leraarschap. Een groot aantal leerkrachten dat is opgeleid binnen de school heeft uiteindelijk een vast dienstverband gekregen. Dat is voor alle betrokkenen winst!

Jannetta van Campenhout, schoolopleider op Landstede

E-mail: jcampenhout-timmer@landstede.nl

Website school: www.landstedembo.nl

Persoonlijk verhaal

Ik werd leraar in 1984, of eigenlijk: ik haalde mijn diploma toen. Onderwijs geven zat altijd al in mij. Mijn eerste stappen in onderwijsland zette ik op de mavo in Ermelo met een prachtig rolmodel als directeur. Nooit zal ik vergeten hoe hij 's morgens in de gang stond en met zijn vriendelijke blik de leerlingen begroette. Later werkte ik met veel enthousiasme in het vmbo in Ermelo. Behalve dat ik er Engels, Nederlands en Frans gaf, heb ik de Londentrip nieuw leven ingeblazen, was ik actief bij buitenschoolse activiteiten (zo noemden we dat: buiten-schools) en gaf ik leiding aan het team Zorg en Welzijn. In 1998 stapte ik over naar het mbo. Bij Landstede heb ik diverse taken en rollen gehad. Ik ben docent Engels, taakhouder, (internationaal) stagebegeleider en coach geweest. Ik werkte bij verschillende onderwijsteams zoals Handel en Commercie en Onderwijs en Opvoeding. Ook verzorg ik bedrijfstrainingen en in-company trajecten zoals bijvoorbeeld Business English.

Ik ben sinds 2010 schoolopleider. Bij VELON heb ik het registratietraject doorlopen en een mooi portfolio samengesteld over Landstede en haar rol als opleidingsschool. Jaarlijks bieden wij vijftig leraren in opleiding een leerwerkplek. De studenten komen uit de breedte van de lerarenopleiding, dat wil zeggen van eerstejaars voltijd tot zij-instromers, deeltijdstudenten en kopstudenten. Van omgangskunde en Nederlands tot bouwtechniek. Het mbo heeft een grote meerwaarde als het gaat om het opleiden van nieuwe docenten, tegelijkertijd is het waarborgen van de kwaliteit van de docenten ook een van de grote uitdagingen. Wat is er zo anders aan docentschap op het mbo? De situatie in het mbo is complexer dan in het vo omdat het mbo minder gericht is op de traditionele vakken zoals geschiedenis en biologie. Naast lesgeven ben je vaak actief in stagebegeleiding, als coach, schrijf je deels je eigen lesmateriaal en heb je een specifieke taak in je team. Het onderwijs is georganiseerd in teams, dat vraagt een andere professionele identiteit van de leraar in spe. Een groot voordeel is dat we in het mbo al gewend zijn om samen op te leiden. Studenten van het mbo worden deels op school en deels in het werkveld opgeleid, de parallel met het opleiden van eigen personeel lijkt eenvoudig te leggen. Het mbo wil bijdragen aan de curriculumverbetering van de lerarenopleiding, als schoolopleider ben ik een brug tussen Landstede en Windesheim en HU.

Waarom schoolopleider? Ik vind mijn eigen ontwikkeling, mijn eigen leren de moeite waard en dat van collega's en toekomstige collega's. Mensen helpen hun droom te verwezenlijken is onderdeel daarvan. Leraar worden kun je leren en er is veel voor

**'Mensen helpen hun droom
te verwezenlijken.'**

**'Ik leer zoveel van de feedback van
collega's.'**

Jannetta van Campenhout

12

nodig. Er zijn vooral veel mensen bij nodig. Ik ben een vakbekwame professional en maak ook fouten. Ik leer zoveel van de feedback van collega's! Door de aandacht voor de leraar in opleiding en de startende leraar komt de professionalisering van de zittende leraar ook in beeld. Het veilige team met een uitgesteld oordeel en ruimte om te leren van elkaar. Dat is waar we naar streven. Marc Vermeulen, hoogleraar onderwijssociologie, geeft talrijke adviezen om het beroep van de leraar te versterken. Een ervan is 'Zorg ervoor dat zittende leraren zich goed kunnen ontwikkelen en investeer in een structurele op de leraar gerichte aanpak'. Ik beschouw het als een uitdaging om mijn expertise als leraar over te dragen aan aankomende en nieuwe leraren. Ik ben van mening dat ik als opleider in de school een rol kan spelen. De voorwaarde voor dit alles ligt in de verbinding met de ander.

Landstede

Landstede in cijfers uitgedrukt: 22.500 leerlingen (vo), studenten (mbo), cursisten (Training, Opleiding & Advies) en 2.450 medewerkers. Landstede MBO kent drie locaties: Harderwijk, Zwolle en Raalte. Bij Landstede MBO leert de student in Landschappen. Dit zijn interessegebieden waarin men kan kennismaken met het toekomstige beroep en werkveld. Hier kan de student zijn opleiding persoonlijk invullen, door te verbreden en verdiepen, op verschillende niveaus te leren en bij interessante samenwerkingspartners praktijkervaring op te doen. Leren in, aan en van de praktijk: al tijdens de studie ontdekt de student wat het toekomstige werk inhoudt. Dat kan op verschillende manieren. Zo hebben we partnerschappen met bedrijven, organisaties en instellingen en andere gezamenlijke activiteiten en evenementen om te leren in de praktijk. Daarnaast zijn er op school speciaal ingerichte praktijkruimtes en skills labs, waar het toekomstige werkplek perfect wordt nagebootst om de student optimaal voor te bereiden op het werkveld of de vervolgopleiding. De Landstede missie: waarden-vol leren, leven en werken: Met een zeer gevarieerd en ruim aanbod voor kinderen, jongeren, volwassenen en ouderen geeft de Landstede Groep elk individu de mogelijkheden om talenten te ontwikkelen. Met waarden-vol leren, leven en werken bekenen we kleur en geven we richting aan al onze activiteiten. De Landstede visie: talentvol ontwikkelen. Ontwikkelen doen we bij Landstede constant en overal. Daarbij leggen we altijd de relatie met onze missie, waarin we ons uitspreken te gaan voor waarden-vol leren, leven en werken. Het ontwikkelen van ieders talenten stellen we daarbij centraal, of het nu gaat om onze studenten en cursisten of om onszelf.

**'Ik maakte de sprong in het diepe en
weer ging ik de uitdaging aan.'**

**'De jas van schoolopleider ging steeds
beter passen en nu wil ik hem niet meer
uitdoen.'**

Shera Gerber

Shera Gerber, schoolopleider op het Scala College

E-mail: s.gerber@scalacollege.nl

Website school: www.scalacollege.nl

Persoonlijk verhaal

Ik wilde ballerina worden en toen dat niet lukte werd die droom vervangen door de droom om naar de theaterschool te gaan. Dat je daar auditie voor moest doen was in die tijd voor mij iets onoverkomelijks. Veel te eng om voor mensen te staan die je gaan beoordelen. Deze droom moest maar een droom blijven. Pas in het jaar van mijn eindexamen, waarin de keuze gemaakt moest worden voor een vervolgopleiding dacht ik voor het eerst aan het beroep van leraar. In welk beroep kon ik nou toch die creatieve kant kwijt? Wat kon ik mijn liefde voor de Engelse taal en cultuur? Het werd de lerarenopleiding Engels. Het leraarschap kwam voor mij helemaal niet zo natuurlijk. Toch is de beslissing om de lerarenopleiding te gaan doen de beste geweest die ik had kunnen nemen. Ik vond het leraarschap in het begin een uitdaging. De twijfel sloeg toe. Wil ik dit wel en kan ik dit wel? Past de rol van docent mij wel? Het klassenmanagement was in die eerste jaren lastig. Dat natuurlijke gezag had ik niet van nature. Met leren van fouten, veel uitproberen, reflecteren op mezelf en een open en lerende houding kwam ik verder. Daarnaast was ik me op die leeftijd ook persoonlijk aan het ontwikkelen. Leren loslaten, leren hoe die professional te zijn. Na een tijdje was ik toch ineens die leraar die het in de vingers had. En dat niet alleen. Ik was de leraar geworden die door die ervaring het in zich had om anderen te begeleiden bij ditzelfde proces.

Een leidinggevende zag een coach in mij en die heeft mij al redelijk vroeg in mijn loopbaan als leraar een cursus tot docentencoach voor nieuwe docenten laten doen. Zij zag iets in mij wat ik toen zelf nog niet zag. Ik maakte de sprong in het diepe en weer ging ik de uitdaging aan. Ook nu voelde het coach zijn in het begin niet helemaal eigen. Voor mijn gevoel was ik zelf nog een nieuwe docent. Een aantal jaren begeleidde ik nieuwe docenten en studenten en ik deed dit met veel plezier. Wat fijn om iemand op weg te kunnen helpen en te zien dat wat jij voor iemand doet zo waardevol kan zijn. De sprankeling in de ogen zien komen en te zien dat na een tijdje iemand zich op zijn of haar plek voelt in het onderwijs. In die tijd waren we bezig om een AOS te worden en daardoor werd ik ook betrokken bij het doen van praktijkonderzoek en volgde ik de leergang onderzoek aan de HU. De volgende stap was die van begeleider naar schoolopleider. De schoolopleider was uitgevallen en er was snel een vervanger nodig. Dat werd ik omdat ik inmiddels wat schoolopleiders taken op me had genomen. Ook nu was deze stap om zelfstandig schoolopleider te worden eigenlijk eerder dan dat ik mij zeker voelde over de rol en nu ook weer nam ik de sprong in het diepe en probeerde ik zo snel mogelijk te ontwikkelen tot een

goede schoolopleider. Ik ben mee gaan doen aan het registratietraject van de VELON en ik ben me door scholing te volgen, zoals de assessorentraining en de training voor gevorderde schoolopleiders, nog meer gaan verdiepen in de student en de startende docent. De jas van schoolopleider ging steeds beter passen en nu wil ik hem niet meer uitdoen. Ik hou mezelf scherp en zoek steeds naar nieuwe uitdagingen binnen mijn taak. Zo ben ik sinds schooljaar 2014-2015 betrokken bij het BSL project in de regio Zuid-Holland en begeleid ik, in de vorm van een PLG, een groep collega's in mijn regio met het ontwikkelen van een driejarig inductietraject. Ik ben me ervan bewust dat je als schoolopleider de taak hebt om zaken die binnen de school spelen met elkaar te verbinden. Mijn taak houdt niet op bij de student of startende docent. De volgende ontwikkeling is die naar het verbinden van het leren van studenten en startende docenten aan het levenslang leren en professionaliseren van alle docenten. Ik denk dat dit de volgende uitdaging gaat worden.

Wanneer ik mijn loopbaan tot nu toe bekijk zie ik een rode draad. De kansen komen net wat eerder dan ik er bewust aan toe ben op mijn pad. Elke keer kies ik ervoor om de gok te wagen en pak ik de uitdaging aan. Ik ben inmiddels meer proactief en kijk waar de uitdagingen liggen. Hierdoor blijft de taak als schoolopleider steeds interessant en haal ik veel voldoening uit deze taak.

Scala College te Alphen aan den Rijn

16

Het Scala College is een openbare school met vmbo-bk tot vwo, die naast leerlingen uit Alphen aan den Rijn ook leerlingen uit de dorpen in de regio trekt. Er zijn drie locaties. De opleiding vmbo-bk kent de afdelingen handel en administratie, zorg en welzijn breed en de afdeling sport, dienstverlening en veiligheid. De school biedt ook tweetalig onderwijs aan. Verder is er aangepast onderwijs voor topsporters. Het accent ligt op het talent van leerlingen. Leerlingen kunnen thans in de onderbouw kiezen uit 14 talenten- of interessegebieden. In de afgelopen jaren is er flink ingezet op kwaliteitsverbetering en het pedagogisch klimaat mede via de SLIM methode: het Scala Les- en Instructie Model.

Het Scala College is vanaf het begin betrokken bij het opleiden in de school volgens Het Utrechts Model en heeft in de stuurgroep en regiegroep een constructieve bijdrage geleverd aan de kwaliteit van het samen opleiden. Inmiddels is het opleiden van studenten in de school volledig ingebed in het schoolleven. Ook bij de uitbreiding naar de Academische Opleidingschool Het Utrechts Model heeft het Scala College geparticipeerd. Naast de contacten met de Hogeschool Utrecht en de Universiteit Utrecht heeft het Scala College contact met het ICLON in Leiden. Het Scala college is betrokken bij het Project Startende leraren in de regio Zuid-Holland.

Elsbeth van der Laan, schoolopleider op het Minkema College

E-mail: e.vanderlaan-vanwees@minkema.nl

Website school: www.minkema.nl

Persoonlijk verhaal

Rond 1995 werkte ik bij het Centrum Educatieve Dienstverlening (CED) aan het ontwikkelen van taalbeleid met scholen. Bij een taalcoördinator hing een poster met de dichtregels van Willem Hussem:

al dat hout
bij de haard
voor één vuur
warmte vergt
jaren groei

Ik was enorm getroffen door dat gedicht. Het weerspiegelde wat ik aan een aantal mensen om mij heen zag: om een goede docent te worden, is jaren persoonlijke en professionele groei nodig. Vooral omdat het belangrijkste en bijna enige instrument waarmee we lesgeven, ons 'zelf' is. Bij mij duurde het wel even voordat ik überhaupt het instrument in mezelf vond. Als kind wist ik vrij zeker: lesgeven wilde ik niet. Mijn vader, docent geschiedenis, was veel te druk en pubers leken me ook niks. Daar stond tegenover dat ik belast was met het 'onderwijsgen'. Mijn vader gaf geschiedenis, mijn oma gaf les op de basisschool, mijn oudoom taalkunde op de universiteit, enzovoort. In het tweede jaar van mijn studie kwam een ommekeer in mijn toekomstperspectief: wachtend op de bus naar de universiteit hoorde ik mezelf denken: 'het lijkt me eigenlijk heel leuk om d' en t's uit te leggen.' En tegen de tijd dat ik mijn master had afgerond, besloot ik om de lerarenopleiding te gaan doen. Het eerste jaar voor de klas was heftig. Ik werd van de ene ad hoc-beslissing in de andere gedwongen, moest andermans kinderen opvoeden en hield geen tijd over om na te denken over onderwijs. Ik kreeg geen begeleiding, tijd en ruimte om te reflecteren ontbraken. En hoewel ik de kinderen leuk vond, was deze overweldigende achtbaan van ervaringen absoluut niet wat ik wilde. Ik had er geen woorden voor, maar ik voelde dat mijn instrument een beetje vals klonk en ik zag weinig mogelijkheden om op een goede manier mezelf te ontwikkelen. Daarom solliciteerde ik naar een baan waar ik verwachtte dat beter te kunnen, bij het CED. Die keuze bleek de goede, ik raakte geïnspireerd door gesprekken met collega's en docenten over onderwijs, leerlingen, lesmateriaal, repertoire, leerstofselectie, enzovoort. Zó geïnspireerd dat ik na een paar jaar ook weer wilde lesgeven naast mijn werk. Dat deed ik een jaar lang op een mavo in Utrecht. Ik leerde weer hoe leuk ik kinderen en hun leerproces vond.

**'De functie van schoolopleider kreeg daar
een gezicht, en ik wist wat ik wilde
worden.'**

**'Ik ben blij dat ik als schoolopleider op
mijn manier kan bijdragen aan de groei
van anderen.'**

Elsbeth van der Laan

Ik leerde hulp in te schakelen van collega's. Ik leerde mijn hoofd boven water te houden te midden van al het gedoe. En: ik klonk niet meer vals, hooguit nog wat schril en amechtig.

Kinderen en twee banen laten zich slecht combineren, daarom sloot ik het schoolleven af toen mijn kinderen kwamen. Je kinderen zijn een goede leerschool voor het leven in het algemeen en docentschap in het bijzonder. Zeker het moederschap van adoptiekinderen en de Video Interactie Begeleiding (VIB) die we kregen bij de tweede. De VIB bestond uit intensieve gesprekken over een paar minuten beeld. Ik leerde het effect van 'kijken op de millimeter'. Deze ervaring stelde me in staat om mijn 'zelf' als instrument te verfijnen. Zoals musici het effect merken van een vinger-aanzetting, zo merkte ik het effect van een woord, een glimlach, een blikrichting. Inmiddels ben ik zelf in opleiding tot beeldcoach van docenten. Gedrag op de millimeter maakt je interventie sterker.

In 2001 maakte ik de overstap naar Stichting Leerplan Ontwikkeling. Daar werkte ik aan een project voor startende leraren. Met schoolopleiders, lerarenopleiders en studenten zochten we naar manieren om de eerste jaren van de professionele ontwikkeling van leraren vorm te geven. Ik zag hoe schoolopleiders het beste in studenten naar boven probeerden te halen. En vooral dat de focus in het werkplekleren, naast alle vakinhoudelijk en pedagogische kennis, lag op de ontwikkeling van de aanstaande docent die zichzelf als instrument leert kennen en gebruiken. De functie van schoolopleider kreeg daar een gezicht, en ik wist wat ik wilde worden.

In 2010 ging ik weer werken als docent; begeleiding van startende docenten bleek inmiddels prioriteit te hebben. Toen ik een jaar later op het Minkema College (havo/vwo locatie) kwam werken, bleek ik in een warm bad te vallen: het Minkema heeft al vanaf 1976 een structuur voor de begeleiding van beginnende docenten. Werkplekbegeleiders zijn geschoold en alle nieuwe collega's worden gecoacht. Meerdere collega's zijn beeldcoach. We voeren op het Minkema met elkaar de professionele dialoog: het instrument wordt niet alleen bespeeld, maar ook schoongemaakt, gerepareerd, glanzend gewreven, soms gelijkgestemd en er wordt veel, veel geoefend.

Bij mijn terugkeer naar het onderwijs in 2010 pakte ik bijna moeiteloos de draad weer op. Ik was ontspannen en vrolijk, had van mijn kinderen geleerd wanneer ik moest ingrijpen en wanneer ruimte laten, van de VIB hoezeer kleine gedragingen bepalend zijn. Toen onze schoolopleider vertrok, kreeg ik de gelegenheid haar plaats in te nemen. Ik volgde de leergang schoolopleider aan de HU, cursussen voor de begeleiding van beginnende en zittende collega's en op dit moment een cursus beeldcoaching. We hebben op school de begeleiding van startende leraren uitgebreid naar drie jaar, waarbij in jaar 2 en 3 de collega's verder ingroeien in onze school. Daarnaast vind ik de leerlingen nog steeds enorm leuk en geef ik met plezier les.

Ik heb in de afgelopen decennia geleerd mezelf te stemmen en bespelen. Ik heb een plek gevonden waar ik weerklank vind en bijdraag aan anderen en aan het geheel.

**'Als leerkracht basisonderwijs moet je
over veel vaardigheden, talenten, geduld,
humor beschikken om lachend te zeggen
dat je het mooiste vak ter wereld hebt. Ik
durf het hardop te zeggen.'**

Bonny van der Linden

20

Het vergde jaren groei en ik ben blij dat ik als schoolopleider op mijn manier kan bijdragen aan de groei van anderen.

Het Minkema College te Woerden

Stichting Minkema College is een openbare school in Woerden voor gymnasium, atheneum, havo en vmbo. Wij dagen leerlingen uit hun talenten te ontwikkelen opdat zij uitgroeien tot wendbare en weerbare burgers die actief bijdragen aan de samenleving. Dit doen wij door hoogwaardig en veelzijdig onderwijs, vorming en ondersteuning te bieden in een veilige en goed geoutilleerde leeromgeving. Van medewerkers vragen we dat ze zich blijven ontwikkelen en zijn in staat en bereid verantwoording af te leggen over hun bijdragen aan de missie en visie van de school. Leraren in opleiding kunnen zich in dit klimaat optimaal ontwikkelen, begeleid door docenten die geschoold zijn in het opleiden en begeleiden. Het Minkema College is vanaf de start betrokken bij de vormgeving van Het Utrechts Model en vanaf 2009 lid en penvoerder van de Academische Opleidingschool Het Utrechts Model (www.aos-hum.nl).

Bonny van der Linden, schoolopleider op OBS De Trekvogel

E-mail: directie@trekvoegel.nl

Website school: www.trekvoegel.nl

Persoonlijk verhaal.

Al heel jong wist ik dat ik graag 'juf' wilde worden. Op de middelbare school miste ik de geur van bordkrijt, potloodslijpsel en gummetjes die in mijn oude basisschool overheerste. Ik koos de snelst mogelijke route naar het hbo en startte in 1989 op de pabo aan Hogeschool Midden Nederland (nu Hogeschool Utrecht). Ik vond de opleiding leuk, maar genoot vooral van de stages. Ik organiseerde mijn afstudeerstage in Paramaribo en wist toen zeker dat ik na mijn afstuderen direct wilde gaan werken. Van je hobby je beroep maken, voor mij was het basisonderwijs een groot feest! Om mijn vaardigheden als leerkracht te vergroten volgde ik aansluitend een tweejarige opleiding voor leerkracht Speciaal Onderwijs (leer- en gedragsproblemen). Inmiddels ben ik nu bijna 24 jaar onafgebroken als leerkracht aan het werk. Nog steeds ga ik met veel plezier de uitdaging aan. Ik schrijf bewust

'uitdaging' want dat het onderwijs aan veranderingen onderhevig is, lijkt bijna een understatement. Als leerkracht basisonderwijs moet je over veel vaardigheden, talenten, geduld en humor beschikken wil je vandaag de dag nog lachend kunnen zeggen dat je het mooiste vak ter wereld hebt gekozen. Ik durf het hardop te zeggen! Maar laat ik eerlijk zijn: het beroep van leerkracht basisonderwijs is 'zwaar'. Je wordt geacht van alle vakken verstand hebben, je moet in staat zijn een goede relatie op te bouwen met 30 verschillende kinderen en hun ouders, je moet je blijven professionaliseren, een goede werkrelatie opbouwen met je collega's, je administratie op orde hebben, goed op de hoogte zijn van maatschappelijke issues en zorgen dat je iedere ochtend fris en fruitig bent!

Sinds 1996 ben ik praktijkopleider en heb met veel plezier studenten in hun ontwikkeling tot professioneel leerkracht begeleid. Het werken met studenten heb ik altijd heerlijk gevonden: jonge idealisten, verlegen eerstejaars, kritische zijinstromers... ze mochten allemaal hun kansen pakken in mijn groep en op mijn school. Hun enthousiasme en het delen van de liefde voor het leraarschap maakten dat ik me in de rol van praktijkopleider verder wilde professionaliseren. In 2011 kwam op mijn school de functie van schoolopleider vrij. In 2012 startte ik met het basistraject schoolopleider aan Hogeschool Utrecht, gevolgd door het verdiepingstraject. Tijdens de cursus ontmoette ik mijn collega Mieke Scholten en samen zagen we al snel veel mogelijkheden en kansen om het Opleiden in de School binnen onze stichting naar een hoger plan te brengen. Om als schoolopleider ALPO-studenten te kunnen begeleiden volgde ik de verkorte cursus Begeleiding Onderzoek ALPO-studenten in 2013. Samen met Mieke en een collega heb ik onderzoek gedaan op drie scholen van Stichting ROBIJN. Dit onderzoek leidde tot het schrijven van een beleidsnotitie ter verbetering van het Opleiden in School. In 2014 volgde ik een cursus tot assessor en daarmee was de cirkel rond. Als praktijkopleider sta ik aan de basis van het opleiden op de werkvloer. Als schoolopleider plaats en begeleid ik studenten binnen onze school. Tevens kan ik ALPO-studenten begeleiden bij hun onderzoek. Als assessor weet ik wat er van studenten verwacht wordt om startbekwaam het beroep 'leerkracht basisonderwijs' uit te kunnen voeren. Een logisch gevolg was mijn basisschool het keurmerk Opleidingsschool te laten behalen. Sinds maart 2015 is dit een feit en sindsdien ontvangen wij nog meer studenten binnen onze school... Laatst voerde ik een sollicitatiegesprek met een ALPO-student voor haar LIO-stage. Zij zei 'Ik wil graag op De Trekvogel mijn LIO doen omdat ik het gevoel heb dat er hier zó gepassioneerd gewerkt wordt; daar wil ik graag nóg meer van leren!' Een mooier compliment konden we niet krijgen.

Als je werkt met studenten dan kies je voor een leven lang leren. De deur staat letterlijk open; als praktijkopleider sta je open voor de kritische blik van een student en stel je je kwetsbaar op: 'Kom binnen, kom kijken, observeer, denk en praat mee. Stel zoveel mogelijk vragen'. Het is belangrijk om de ontwikkeling en de ontwikkelpunten van een student van tevoren goed in kaart te brengen: wat heb je nodig en wat wil je leren? Hoe kunnen we jouw talenten het beste inzetten? De slogan van De Trekvogel is: ieder kind een talent! Dat geldt niet alleen voor kinderen, maar dat geldt

ook voor studenten! Het is zo'n prachtig cadeau als je het beste uit een student kunt halen waardoor deze zelfbewust, zelfverzekerd, vol creativiteit en enthousiasme vooruitkijkt naar zijn/haar professionele toekomst. Hier ligt een prachtige en dankbare rol weggelegd voor schoolopleiders.

OBS De Trekvogel te IJsselstein

Op OBS De Trekvogel kan iedereen zichzelf zijn, met respect voor elkaar, wordt ieder kind gezien, leren we van elkaar en met elkaar, laten we ieders talent stralen, vormt de cirkel van leerkracht – kinderen – ouders de kern, geloven we in waar we voor staan, in kennis, houding en gedrag, bieden we de kinderen een veilig en vertrouwd nest om te leren vliegen, slaan we onze vleugels uit om de wereld te ontdekken. De Trekvogel: Nieuwsgierig. Eerlijk. Samen. Talentvol. We besteden veel aandacht aan de zelfstandigheid van kinderen, dat zij een deel van de leerstof zelfstandig verwerken en er zelfontdekkend geleerd kan worden. De zelfstandigheid wordt van het planbord bij de kleuters uiteindelijk uitgebouwd naar een weektaak in de midden/bovenbouw en gekoppeld aan zelfverantwoordelijkheid.

OBS De Trekvogel is een kleine school in de wijk Achterveld in IJsselstein. Vanaf de start van de school ontvangt de school mbo- en hbo-studenten. Sinds maart 2015 is De Trekvogel een gecertificeerde opleidingsschool. Alle leerkrachten zijn praktijkopleiders en jaarlijks ontvangen wij circa tien studenten die een gedegen begeleidingstraject krijgen. Na het intakegesprek en sollicitatiegesprek (LIO-studenten) voert de praktijkopleider met hen een POP-gesprek, tijdens de stage geven de praktijkopleiders feedback en organiseren intervisie. Wij bieden studenten alle kansen en mogelijkheden. Het beroep van leerkracht is veelomvattend en de studenten mogen aan alle facetten ervan proeven, ruiken en zelfs deelnemen - zoals oudergesprekken, rapporten, administratie, toetsen. Het is aan de student om kansen te pakken en er zoveel mogelijk van te profiteren. Mijn collega's zijn blij met hun studenten: we leren van en met elkaar. Samen maken we nóg mooier onderwijs!

'Iedereen verdient een kans.'

**'Als korfballer weet ik dat alleen
samenspel kan leiden tot een goed
resultaat.'**

Jaap Meulstee

24

Jaap Meulstee, schoolopleider op College De Brink

E-mail: jmeulstee@gsf.nl

Website school: www.cdb.gsf.nl en <http://collegedebrink.weebly.com>

Persoonlijk verhaal

Nakijken: al rond mijn tiende wist ik dat het onderwijs iets voor mij zou kunnen zijn. Bij de taal- en rekenlessen op de lagere school had ik veel plezier in het nakijken van de lesjes. Tijdens mijn middelbare schoolperiode stond een behoorlijke verlegenheid mijn presentatievermogens nog in de weg. Mijn leraar Duits wilde mij wel voor zijn vak voor de klas zien. Maar na mijn eindexamen koos ik toch voor sociale geografie. Omdat de meer op theorie gerichte wetenschap mij onvoldoende kon boeien, was een overstap naar de meer op de praktijk gerichte Nieuwe Leraren Opleiding daarna het meest logisch. Na drie stageperiodes voor aardrijkskunde en geschiedenis mocht ik in 1974 zelfstandig aan de slag. In 1976 kreeg ik een fulltimebaan op de leao in Laren, een van de rechtsvoorgangers van het huidige College De Brink. Honkvast en loyaal als ik ben heb ik deze werkplek veertig jaar lang met heel veel plezier mogen vervullen. Het met een glimlach en vooral beeldend vertellen over vroeger en elders is ontzettend leuk om te doen. Maar al snel wilde ik ook stagiaires in mijn klas. Iedereen verdient namelijk een kans om het vak te leren.

Van leraar tot lerarenopleider: rond de eeuwwisseling kwam binnen de GSF (Gooise Scholenfederatie, waar ook College De Brink deel van uitmaakt) het besef dat door een dreigend lerarentekort een opwaardering van het begeleiden van studenten noodzakelijk was. Ook binnen College De Brink was dit besef groot en de functie van schoolopleider werd omarmd. Samen met mijn collega en belangrijkste vakmaatje Jeroen Coenders van de Huizermaat hebben we de taak van het begeleiden van toekomstige en startende docenten steeds meer vormgegeven. Scholingen (GSF-breed) voor de schoolopleiders hebben we gevolgd, alsook de bijzonder zinvolle trajecten van de VELON-registratie en de keurmerkprocedure (Platform Onderwijs-arbeidsmarkt vo/mbo Regio Utrecht). Daarnaast koesteren we mooie herinneringen aan de vele sessies in het begin van deze eeuw, over hoe we de lerarenopleidingen - zeker ook voor vmbo en mbo - opnieuw in kunnen richten en praktijkgericht kunnen maken.

Een aardig voorbeeld van een geslaagde begeleiding is de oud-mavoleerling, die ik als mentor al in de klas mocht hebben. Hij ging na de havo ook de lerarenopleiding doen en kwam eerst als stagiair in mijn lessen en is nu al weer vele jaren een zeer gewaardeerd vakcollega bij ons op school. Naast de scholingen en registratie-trajecten zijn ook de accreditatietrajecten (NVAO) of keurmerkregistratie belangrijke markeringspunten geweest om in de functie van schoolopleider te groeien en te slagen. Het voortdurend bewust zijn van de theoretische achtergronden en het moeten verwoorden hiervan in beleidsstukken is een uitstekende stimulans om

de begeleiding van studenten doordacht aan te pakken en vorm en inhoud te geven. Als keurmerkauditor blijf ik ook voortdurend op de hoogte van wat er in onderwijsland actueel en van belang is en hoe andere scholen het een en ander inrichten. Onderzoek: een bredere belangstelling dan alleen de voorkomende en bij het opleiden behorende werkzaamheden is mij nooit vreemd geweest. Mijn schoolopleiderschap krijgt extra inhoud doordat ik als veldauditor vele studenten heb mogen beoordelen voor hun startbekwaamheid. Een andere verdieping kwam door de deelname aan de Academische Opleidingsschool Het Utrechts Model. De leergang docentonderzoeker leidde tot de taak van onderzoekscoördinator, waardoor we inzicht kregen in de vele onderzoeken die in onderwijsland gedaan worden. Binnen College De Brink heeft onderzoek een belangrijke plek om de onderwijskundige ontwikkelingen te ondersteunen. Het hiervoor benoemde verbreden en verdiepen van de taken van de schoolopleider maakte het werk niet alleen interessanter, maar kwalitatief ook beter.

Samenwerking: ik geloof, ondanks een hardnekkige aandrang om als individu zaken aan te pakken en te regelen, sterk in samenwerking. Als korfballer weet ik dat alleen samenspel kan leiden tot een goed resultaat. Dat geldt in het onderwijs net zo goed. Het is belangrijk om in harmonieuze samenwerking de onderwijskundige taken en pedagogische opdrachten uit te voeren. Samenwerking tussen schoolopleider en directe collega's, samen met werkplekbegeleiders en instituutsopleiders. Met elkaar onderzoeken wat het beste is voor onze leerlingen. Samen opleiden van toekomstige docenten. Binnen de GSF werken we samen aan het leerprogramma voor de studenten. Met elkaar hebben we vastgelegd wat de taken zijn van alle betrokkenen (schoolopleider, instituutsopleider, werkplekbegeleider, onderzoeksdocent enz.). In de loop der jaren hebben we zo vele tientallen studenten op succesvolle wijze de weg in onderwijsland kunnen wijzen.

26

College De Brink te Laren (NH)

De GSF, en daarmee College De Brink, is een geaccrediteerde opleidingsschool. College De Brink heeft een samenwerkingsovereenkomst met de Hogeschool van Amsterdam, is keurmerkschool binnen het Platform Onderwijsarbeidsmarkt vo/mbo Regio Utrecht en heeft een VELON-geregistreerd schoolopleider. College De Brink neemt eveneens deel aan de Academische Opleidingsschool Het Utrechts Model. College De Brink is gevestigd in Laren. De leerlingen zijn afkomstig uit alle plaatsen van het Gooi en omstreken. Op College De Brink volgen ongeveer 900 leerlingen diverse vormen van onderwijs, er werken in totaal 120 personeelsleden. We zijn een regionale school voor vmbo: mavo (theoretische leerweg), gemengde leerweg, beroepsgerichte leerwegen en leerwegondersteunend onderwijs. Binnen deze leerwegen kunnen de leerlingen kiezen uit een breed scala in de domeinen Techniek, Media en Mens & Dienstverlening.

College De Brink als opleidingsschool:

- We hebben de beschikking over een reeks van uitdagende leerwerktaken;
- We bieden aan studenten en docenten volop kansen mee te werken aan de

- ontwikkeling van een optimale leerlingbegeleiding en vernieuwend onderwijs;
- We zijn een dynamische school met een behoorlijke diversiteit aan leerlingen; een uitdaging voor docenten om hun kwaliteiten breed in te zetten;
 - We bieden volop ruimte aan studenten om te voldoen aan onderzoekopdrachten;
 - We bieden veel mogelijkheden. Niet alleen leraren in opleiding van de reguliere lerarenopleiding, ook studenten van de Hogescholen voor de Kunsten, de Academie voor Lichamelijke Opvoeding en deeltijdstudenten bieden we een leerwerkplek.

Mieke Scholten, schoolopleider op De Touwladder

E-mail: mscholten@touwladder.nl

Website school: www.touwladder.nl

Persoonlijk verhaal

Ik ben juf, leerkracht groep 5, praktijkopleider en schoolopleider. Als kleuter had ik al de ambitie om juf te worden, groot voorbeeld was mijn juf in de eerste klas, juf Timmer. Zij betekende veel voor mij. Ik mocht haar helpen met wat nu verlengde instructie heet. Kinderen die de uitleg nog niet helemaal hadden gesnapt, mocht ik de les nog eens uitleggen, zonder voor te zeggen. Of moet ik teruggaan naar mijn kindertijd thuis? Ik ben opgegroeid in een groot gezin, we speelden vaak schooltje. Ik als jongste meisje was natuurlijk nooit de juf. Meester of juf, dat waren de oudsten. Mijn oudste broer, die 14 jaar ouder is, werd onderwijzer. Mijn oudste zus, onderwijzeres en de zus daaronder kleuterleidster. Leren, altijd blijven leren en eruit halen wat erin zit, dat was bij ons thuis erg belangrijk. Mijn vader en moeder waren ontzettend trots op wat hun kinderen bereikt hadden, iets waar zij nooit de kans voor gehad hadden en waar zij samen met de andere kinderen in ons gezin ontzettend hard voor moesten werken om de studie te betalen. Na de middelbare school mocht ik naar de pabo in Den Helder. Ik genoot van de lessen en het stagelopen. De lerares didactiek en methodiek, mevrouw Voorbergen, was mijn inspirator. Een ervaren kleuterjuf die was gaan doorleren. Zij leerde ons de kneepjes van het vak aan de hand van theorie- en praktijkvoorbeelden waardoor deze lessen betekenisvol en boeiend waren. Ik probeerde ze uit in mijn stageklas. De leraar pedagogiek was de vriend van mijn broer, die inmiddels ook pedagogiek gaf op de pabo in Beverwijk. Nico, deze oudste broer, volgde mij in mijn loopbaan. Hij vroeg naar de cijfers op de pabo, de bij- en nascholingen, hij stimuleerde en inspireerde mij. Na het eindexamen in 1974

**'Het broeder Paternusgevoel, dat ken ik
niet.'**

'Zo blijft mijn vak boeiend en fantastisch.'

Mieke Scholten

kon ik meteen aan de slag. Samen met drie studiegenootjes kwam ik op kleuterschool Het Hofke van Eden in Den Helder. Hoofdleidster mevrouw Goedemans (57) kreeg zo een heel nieuw, pas opgeleid team. Vol passie gingen wij lessen en thema's ontwerpen. Zij gaf ons alle ruimte en vertrouwen, stond open voor nieuwe ideeën en leerde ons de grondslagen van het Montessori onderwijs. De school groeide, na vijf jaar ging zij met pensioen en werd ik directeur. Toen al kregen we veel stagiaires. Ook al waren we nog jong en niet zo ervaren, we wilden deze jonge aanstaande collega's graag opleiden en de liefde voor ons vak doorgeven. Door deze jonge studenten bleven wij ook weer op de hoogte van de nieuwste ontwikkelingen in het onderwijs. Ik volgde bijscholing om bevoegd leraar Basisonderwijs te worden en Engels te kunnen geven. Vanaf 1984 werkte ik op mijn oude basisschool en daar heb ik met veel plezier in alle groepen ervaring opgedaan. Vier collega's in dit team waren vroeger mijn meester of juf. Broeder Paternus, heel oud in mijn ogen, stond totaal niet open voor vernieuwingen. Wij wilden alles anders, wij wilden een schoolkrant, nieuwe methoden. In vergaderingen was zijn vast argument dat al het oude vooral bewaard moest blijven: het 'Broeder Paternus gevoel'. Het broeder Paternusgevoel, dat ken ik niet. In 1992 kwam ik naar Vianen, ik werkte op De Wiekslag, een Jenaplanschool waar creativiteit en zelfstandigheid voorop stond. Ik kreeg er de kans om het Jenaplan diploma te halen. Deze vorm van onderwijs paste uitstekend, de tweejarige opleiding volgde ik in Utrecht op Hogeschool Domstad en ik heb er nog steeds ontzettend veel plezier van. Sinds 1994 werk ik als leerkracht en stagebegeleider op OBS De Touw ladder in IJsselstein. Toen de eerste LIO stagiaire Ingrid met mij in de combinatiegroep 4-6 aan de slag ging volgde ik de cursus Begeleiden Op Afstand op de Hogeschool Utrecht. Handig om te leren hoe je een student de kansen en de mogelijkheden kunt bieden het vak te leren en feedback gesprekken te houden waardoor je van en met elkaar leert. Opleiden op de werkplek nam toen al een steeds belangrijkere plaats in. De studenten zijn collega's in opleiding geworden, de opleidingsschool speelt een belangrijke rol bij het opleiden, begeleiden en beoordelen. Ik werd stagecoördinator. Op de scholenmarkten probeer ik nieuwe enthousiaste studenten te werven, ik voer intakegesprekken, verwelkom nieuwe studenten, bespreek hun persoonlijk ontwikkelplan, plaats ze in een passende groep, organiseer twee keer in een stageperiode intervisiebijeenkomsten. Ik coördineer onderzoeken die studenten op onze scholen doen en begeleid mijn collega's in een train the trainermoment over bijvoorbeeld beoordelen of feedbackgesprekken. In 2011 greep ik de kans om de leergang schoolopleider en de leergang onderzoek begeleiden en assessor te volgen. Nog steeds ben ik leraar en schoolopleider op de gecertificeerde opleidingsschool OBS De Touw ladder in IJsselstein, maar ook ben ik assessor op Hogeschool Utrecht. Het assessment is een prachtig moment in het leven van jonge enthousiaste studenten. Als assessor kan ik een situatie scheppen waarin de kandidaat zijn ontwikkeling en competenties kan etaleren. Dat vraagt een gedegen voorbereiding en het geeft me altijd weer iets nieuws mee. Samen met andere schoolopleiders en instituutopleiders volg ik masterclasses en bezoek ik congressen over het opleiden in school. Zo blijft mijn vak boeiend en fantastisch.

De Touwladder te IJsselstein

De Touwladder is een innovatieve school die meegaat in nieuwe onderwijsontwikkelingen, zoals Engels vanaf groep 1, werken met moderne ICT-middelen, naschoolse activiteiten (brede school) en de mogelijkheid om peuters te laten wennen aan het naar school gaan op de peuterschool. Op De Touwladder kent iedereen elkaar en de kinderen worden spelenderwijs voorbereid op een wereld waarin respect en tolerantie centraal staan. Samen werken wij aan een prettig en veilig klimaat op onze school. De kernwaarden SAMEN, LEREN, BOEIEND staan centraal. Op onze school wordt veel aandacht besteed aan taal, ook Engels, samenwerkend leren, techniekonderwijs en cultuur. Maar vooral is er veel aandacht voor de persoonlijke ontwikkeling van ieder kind. Elk kind is een belofte. De Touwladder is een gecertificeerde opleidingsschool. Studenten zorgen voor dynamiek, innovatie en professionaliteit, zorgen dat wij ons, zittende leerkrachten, blijven bezinnen op wat wij doen. Wij leren namelijk niet alleen aan studenten, maar ook van hen. Zij zijn de extra ogen in de groep en zien dingen waar wij misschien beroepsblind voor zijn geworden. Van eerdere stages nemen zij ervaringen mee en van de opleidingen brengen zij de laatste inzichten mee de school in. Doordat zij vanuit een theoretische onderbouwing onderzoek doen, gekoppeld aan de schoolontwikkeling, en de uitkomst ervan met ons delen en presenteren, vindt er constant kennisoverdracht plaats.

Arjen Schouten, schoolopleider op ROC Midden Nederland

E-mail: a.schouten@rocmn.nl

Website school: www.rocmn.nl

Persoonlijk verhaal

Hoe word je als docent werktuigbouwkunde schoolopleider in een harde technische sector van het mbo? Na van school te zijn gestuurd ging ik op de avond-mts verder: drie avonden naar school en overdag werken in het bedrijfsleven. Van daaruit zette ik de stap om in de avonduren mijn bevoegdheid te halen als docent werktuigbouwkunde. Na vele jaren avondschoon, tegenwoordig zou je dat deeltijdstudie noemen, ging ik in 1987 aan het werk op een mts in Utrecht. Als vakdocent op een middelbare technisch school ging en gaat het eigenlijk nog steeds om de inhoud van het vak, de ontwikkelingen op het vakgebied (die razend snel gaan) en veel minder om de

ontwikkeling op onderwijskundig gebied en inzichten in leren. In het kader van de wetenschapsweek gaat op een zondag in juni 1997 de school open en organiseer ik een pretlab voor jongere kinderen.

Het experimenteren met eenvoudige vormen van groepswork waarbij de groep binnen een bepaalde tijd iets moet onderzoeken om dit daarna aan de hele klas te presenteren sloot aan bij de pretlabervaringen. Tijdens de pretlabbijeenkomsten konden jongere kinderen op een informele manier van alles ontdekken. Dit stond zo dicht bij wat ik dacht dat onderwijs moest zijn dat ik altijd wel op zondag les wilde geven. Terugkijkend begint hier mijn ontwikkeling als docent op een vlak dat verder gaat dan de vakverdieping. Ik ontdek dat ik ook collega's enthousiast kan maken om mee te doen door het voorbeeld te geven. De sector techniek wordt samen met de sector zorg en welzijn een opleidingsschool binnen het in 2000 gestarte Het Utrechts Model. Ik word gevraagd om voor de sector techniek schoolopleider te worden. Het volgen van de schoolopleiderscursus heeft meer gebracht dan ik had kunnen voorzien. Naast het feest der herkenning van veel onderwijssites ook totaal nieuwe onderwerpen die voor mij eyeopeners waren en bevestigden dat vorm geven aan onderwijs duidelijk bij mij past. Direct nadat ik in functie kwam als schoolopleider heb ik ook de assessorentraining gevolgd en voor het eerst studenten als veldassessor samen met de HU-assessor beoordeeld. Dit jaar zwaai ik af als schoolopleider maar blijf als werkbegeleider van een 'eigen' student het opleiden in de school wel volgen natuurlijk. Ook zal ik mijn opvolger steunen - op vraag natuurlijk...

Op de vraag: "Hoe werkt het opleiden van docenten in het mbo?" is geen eenduidig antwoord te geven. Het mbo is anders georganiseerd dan het vo, het is complexer. Het begint al met het verschil tussen de Vakscholen (vroegere vak-MTS, zoals bijvoorbeeld het grafisch lyceum) en de roc's. Daarbij de bol- versus de bbl-opleidingen en dan nog alle soorten beroepsopleidingen op niveaus 1 t/m 4. De plek die de vakken Nederlands, Engels, wiskunde en/of rekenen innemen ervaren de leerlingen regelmatig als een 'noodzakelijk kwaad'. Natuurlijk zijn er binnen diverse opleidingen beroepsgerichte vakken zoals biologie, scheikunde en omgangskunde die dan door de leerlingen sterker ervaren worden als onderdeel van die beroepsopleiding. Zo bieden wij in ons roc bijvoorbeeld aan studenten van de lerarenopleiding omgangskunde de gelegenheid om binnen het onderdeel Leren en Loopbaan onderwijs te verzorgen en voor studenten geschiedenis hebben wij leerwerkplekken burgerschap. In de eerste intervisiebijeenkomst met DIO's (Docenten In Opleiding, onze naam voor de studenten) is steevast hun antwoord op de vraag hoe de eerste weken zijn gegaan: 'Het was een georganiseerde chaos waarin ik meteen het vertrouwen kreeg en werd ingezet in de ondersteuning van de lessen of om een groep op te vangen'. Dat ook op teamniveau de DIO's dit zo ervaren onderstreept dat we in ons roc als team samenwerken binnen de ingewikkelde structuur van het beroepsopleiding. Ook ik zelf als lid van een onderwijsteam kan dat beamen, wat doen wij die studenten eigenlijk aan, vraag ik mij wel eens af.

**'Wat doen wij die studenten eigenlijk aan,
vraag ik mij wel eens af.'**

**'Dit stond zo dicht bij wat ik dacht dat
onderwijs moest zijn dat ik altijd wel op
zondag les wilde geven.'**

Arjen Schouten

ROC Midden Nederland

ROC Midden Nederland is een onderwijsorganisatie voor middelbaar beroeps-
onderwijs, voortgezet onderwijs voor volwassen (VAVO Lyceum), bedrijfsopleidingen
en participatieonderwijs in de provincie Utrecht met 1800 medewerkers en ongeveer
24.000 studenten. Ons onderwijs is gericht op het kwalificeren voor werk en maat-
schappelijke participatie, rust toe tot vakbekwaamheid en burgerschap, en biedt
perspectief op persoonlijke ontplooiing en verdere studie. Wij staan voor kwaliteit,
kleinschaligheid en persoonlijk contact.

ROC Midden Nederland is een erkende opleidingsschool met jaarlijks circa 200 DIO's
in huis. Wij hebben dit goed georganiseerd vanuit beleid en uitvoering. Door te
werken met zeven schoolleiders die samen met de instituutopleiders vaste
koppels vormen en twee coördinatoren vanuit de HU en het ROC staat er een stevige
organisatie. Belangrijk is dat de koppels schoolleider-instituutopleider in goed
overleg en op basis van vertrouwen ruimte kunnen nemen om in het belang van de
studievoortgang van DIO's beslissingen te nemen als het niet gaat zo als het moet, en
het dan maar moet zoals het kan. Het rapport van de laatste visitatie laat zien dat wij
het als opleidingsschool goed doen. Wat niet wegneemt dat als je inzoomt er nog
genoeg te doen is. Negen van de twaalf colleges zijn kleinere colleges (tech-bouw-
creative-veiligheid/defensie-horeca-automotive-beauty-ict-sport) waar binnen de
weerbarstigheid van alle dag vanuit een inspirerende en enthousiasmerende houding
de schoolleider op basis van zijn relaties bijna dagelijks kneedt en masseert om op
de grens en soms er net over te werken aan verbeteringen en cultuurverandering bij
om bewustwording van het leren van een DIO als collega. Oog voor de parallelle
processen met onze eigen leerlingen is dan vaak de ingang van het gesprek, het blijft
nog veel pionieren.

33

Karin Wessel, schoolleider op OBS Vleuterweide

E-mail: karin@obsvleuterweide.nl

Website school: www.obsvleuterweide.nl

Persoonlijk verhaal

Als kind vermaakte ik me vaak met knutselen en tekenen. Ik vond het leuk om iets te
bedenken en dit vervolgens met kinderen uit de buurt te gaan maken. In het laatste
jaar van mijn havo wist ik dan eigenlijk ook niet goed of ik naar de kunstacademie of
naar de pabo wilde. Mijn hart lag denk ik meer bij de kunstacademie, mijn verstand

'Ik probeer samen met de ander dat wat goed is te versterken en dat wat nog niet stevig genoeg is te ontwikkelen. Ik merk dat ik dezelfde drive heb als bij leerlingen: haal eruit wat erin zit!'

Karin Wessel

koos voor de pabo. Deze keuze werd gemaakt met in mijn achterhoofd: baangarantie en brood op de plank. Na de pabo vond ik het nog te vroeg om voor de klas te gaan staan. Na twee jaar Indonesië, waar ik in een kindertehuis werkte en seminars en workshops voor groepsleiding heb opgezet en uitgevoerd, heb ik nog een poging op de universiteit gewaagd. Tijdens mijn studie Toegepaste Taalwetenschappen aan de VU ben ik als bijbaantje gaan invallen op een basisschool in Amsterdam. Mijn studie werd bijzaak, na een jaar ben ik gestopt. Ik verhuisde naar Utrecht en zette mijn baan als invalleerkracht voort. Op deze manier kon ik ook nog reisleader in Indonesië blijven. Vanuit de invalpool werd ik gevraagd om op het speciaal basisonderwijs (sbo) te komen werken. Nu, twintig jaar later, weet ik dat ik met name op het sbo het vak heb geleerd. Het ging bijna nooit vanzelf; het heeft me veel bloed, zweet en tranen gekost. Op het sbo heb ik ontdekt wie ik was als leerkracht en waar ik voor stond. Ik had een enorme drive om juist deze kwetsbare kinderen te laten zien en ervaren dat ze veel meer konden dan dat ze zelf vaak dachten. Na zes jaar op het sbo gewerkt te hebben, was de koek op... ik kwam met burn-out verschijnselen thuis te zitten.

Na een re-integratie traject ben ik tien jaar geleden begonnen op een groeischool in een snel groeiende nieuwbouwwijk. Ik was collega nummer zes, we hadden 80 leerlingen. De sfeer was gemoedelijk, de lijntjes waren kort. We werkten hard met z'n allen want ook al hadden we maar 80 leerlingen, Sint, Kerst en Pasen moesten toch worden gevierd. Doordat ik in het team de meest ervaren leerkracht was, vroegen mijn collega's mij al snel vaak om advies. Ik merkte dat ik dit een prettige rol vond. In mijn re-integratieperiode had ik al eens gepraat met de personeelsfunctionaris; we hebben het toen gehad over een functie als coach of schoolopleider. Toen mijn bestuur twee jaar later met een nieuwe ronde opleiding tot schoolopleider begon, was ik snel van de partij. Ik leerde tijdens die opleiding dat ik een coach wilde worden die confronterend wil zijn als dat nodig is, die empathisch en begripvol is en die ook tips en trucs kan geven als dat gevraagd wordt. Na deze basis opleiding heb ik verdiepende en aanvullende cursussen gedaan. Een belangrijke cursus voor mij was "Coaching op basis van Human Dynamics". Op mijn school wordt de theorie van Human Dynamics gebruikt. Deze theorie gaat uit van fundamentele verschillen tussen mensen en de verschillende kwaliteiten die mensen rijk zijn. Ik maak in mijn dagelijkse praktijk als schoolopleider veel gebruik van de inzichten die ik heb opgedaan rondom verschillen tussen mensen. Ik probeer samen met de ander dat wat goed is te versterken en dat wat nog niet stevig genoeg is te ontwikkelen. Ik merk dat ik dezelfde drive heb als bij leerlingen: haal eruit wat erin zit!

Mijn eigen ontwikkeling als schoolopleider kenmerkt zich door het verbreden van mijn blik; waar ik eerst dacht dat er maar één manier was waarop 'goed' er uit kon zien, heb ik inmiddels geleerd dat 'goed' meerdere verschijningsvormen heeft. Daarnaast heb ik me geschoold en ontwikkeld op het gebied van vragen stellen. Vragen stellen - zonder oordeel! - is voor mij een krachtig instrument om de ander verder te helpen in zijn ontwikkeling. Van mijn directeur Nanko Wierenga, en later Ringo Janssen, kreeg ik de kans om veel collega's te begeleiden en stond daarom steeds minder voor de

klas. Inmiddels heb ik zo'n 60 collega's waarvan ik er zeker veertig begeleid heb. Ik leerde steeds meer en beter waar het om gaat als je een startende leerkracht bent. Deze kennis gebruik ik nu binnen de Versterking Samenwerking Opleiding en Scholen. Als themacoördinator houd ik me een halve dag in de week bezig met het thema inductie, de begeleiding en professionalisering van startende leerkrachten in het primair onderwijs. Hierdoor kan ik mijn ervaring combineren met dat wat wetenschappelijk bewezen is rondom goed inductiebeleid. Het is mijn doel om met de werkgroep een goed inductieprotocol te ontwikkelen waar veel besturen uit de regio hun voordeel mee kunnen doen.

OBS Vleuterweide te Utrecht

Openbare Basisschool Vleuterweide is in augustus 2004 gestart met haar onderwijsactiviteiten in de wijk Vleuterweide. Aanvankelijk telde de school 12 leerlingen. In de afgelopen twaalf jaar is de school hard gegroeid, nu is het een grote school met twee locaties en ruim 750 leerlingen verdeeld over 31 groepen. De school heeft een jong, dynamisch en professioneel team dat gericht is op het continue verbeteren van de kwaliteit van het onderwijs. De Vreedzame School vormt de basis voor het pedagogisch klimaat. De populatie van de school is een afspiegeling van de wijk, de meeste leerlingen komen uit de wijk Vleuterweide. Dit betekent dat de school een zeer gemêleerd publiek heeft, dat vergt veel van de vaardigheden en het gedrag van de leerkrachten. De schoolopleider vormt de spil van het opleiden, begeleiden en coachen van de leerkrachten. De school heeft meerdere gediplomeerde schoolopleiders. Elk jaar lopen studenten van mbo, pabo en ALPO bij ons stage. Sinds 2014 heeft de school het predicaat Opleidingsschool. Ook heeft de school sinds het oprichten van de ALPO vierdejaarsstudenten die onderzoek doen in de school.

Tot slot

Hoewel schoolopleiders een belangrijke rol spelen, wordt hun stem in onderzoek en publicaties weinig gehoord. Wie het internet afstruint of Google Scholar (zoektermen *school based teacher education; professional development schools*) raadpleegt ziet dat er veel gepubliceerd is over (academisch) opleiden in de school. Je vindt minder over schoolopleiders (maar zie bijvoorbeeld Van Velzen, Lorient en Bezzina, 2009; White, Dickerson en Weston, 2015). Publicaties waarin schoolopleiders zelf aan het woord komen zijn echter zeldzaam. Deze brochure met de verhalen van schoolopleiders laat de stem van schoolopleiders horen en laat zien hoe boeiend, ingewikkeld, uitdagend en belangrijk het werk van deze lerarenopleiders is.

We hopen, en gezien hun inzet en passie gaan we er eigenlijk van uit, dat schoolopleiders samen met instituutopleiders de komende jaren het opleiden in de school in samenhang met onderzoek in de school en daarmee dus de schoolontwikkeling, zullen blijven versterken. Vaak hebben ze een bredere rol binnen de school als coach van beginnende leraren en soms ook van ervaren collega's, waardoor ze een grote bijdrage leveren aan de professionele ontwikkeling van hun collega's – en van zichzelf! We hopen nog veel van hen te horen en zien graag hun bijdrages aan congressen, onderzoek en publicaties tegemoet.

Over leren op de werkplek en opleiden in de school verschijnt eind 2017 een katern in de VELON reeks over de kennisbasis van lerarenopleiders, bij het schrijven daarvan zullen schoolopleiders natuurlijk betrokken zijn.

Peter Lorient, Anja Swennen

Verder lezen

Artikelen

Onderstaand overzicht bevat ons bekende publicaties van en over schoolopleiders. Bovendien bevat het een – zeer beperkt – overzicht rond de ontwikkeling van opleiden in de school en de academische opleidingsschool in de afgelopen 15 jaar in Nederland. Meer informatie is te vinden in de Kennisbank van het Steunpunt Opleidingsscholen (met o.a. de hieronder genoemde Nederlandse publicaties) en de literatuurlijst van het rapport Samen werken aan onderwijs.

38

Bullough Jr, R. V. (2005). Being and becoming a mentor: school-based teacher educators and teacher educator identity. *Teaching and Teacher Education*, 21(2), 143-155.

Edwards, A. (2001). School based teacher training; Where angels fear to tread. *VELON Tijdschrift voor Lerarenopleiders*, 22(3), 11-19.

Hennissen, P. (2015). *De organisatie van de begeleiding en beoordeling van het werkplekleren*. Retrieved from www.steunpuntopleidingsscholen.nl/wp-content/uploads/sites/2/2016/01/Katern-de-organisatie-van-de-begeleiding-en-beoordeling-van_het-werkplekleren.pdf

Hulsker, J., & De Ruijter, J. (2016). *Schoolopleiders binnen opleidingsscholen: welke beroepsgroep?* Retrieved from www.script-onderzoek.nl/script-onderzoek/a1137_Schoolopleider-binnen-opleidingsscholen-welke-beroepsgroep

Meulenbroek, J., Kaldewaij, J., Timmermans, M., Jansen, M., & Van Beek, H. (2014). Samen werken aan onderwijs; Verkenning opleiden en onderzoek in de school. Den Haag: OCW.

Murray, J., & Male, T. (2005). Becoming a teacher educator: Evidence from the field. *Teaching and Teacher Education*, 21(2), 125-142.

Noel, P. (2006). The secret lives of teacher educators; Becoming a teacher educator in the learning and skills sector. *Journal of Vocational Education and Training*, 58(2), 151-170.

NVAO/Inspectie van het Onderwijs (2007). *Opleiden in de school: Kwaliteitsborging en toezicht: Studie* Den Haag, NVAO en Inspectie van het Onderwijs.

NVAO/Inspectie van het Onderwijs (2008a). *Opleiden in de school 2: Kwaliteitsborging en toezicht: Praktijk* Den Haag, NVAO en Inspectie van het Onderwijs.

NVAO/Inspectie van het Onderwijs (2008b). *Opleiden in de school 3: Kwaliteitsborging en toezicht: Advies* Den Haag, NVAO en Inspectie van het Onderwijs.

Onderwijsraad (2005a). *Aspecten van opleiden in de school*. Retrieved from www.onderwijsraad.nl/publicaties/2005/aspecten-van-opleiden-in-de-school/item576

- Onderwijsraad (2005b).** *Leraren opleiden in de school*. Retrieved from www.onderwijsraad.nl/publicaties/2005/leraren-opleiden-in-de-school/item574
- Swennen, A. (2012).** *Van oppermeesters tot docenten hoger onderwijs: De ontwikkeling van het beroep en de identiteit van lerarenopleiders [The development of the profession and identity of teacher educators]* Retrieved from <http://dare.uvu.vu.nl/handle/1871/38045>
- Swennen, A. (2014).** More than just a teacher: The professional identity of teacher educators. In K. Jones & E. White (Eds.), *Developing outstanding practice in school-based teacher education* (pp. 9-15). Northwich: Critical Publishing.
- Timmermans, M. (2012).** *Kwaliteit van de opleidingsschool; Over affordance, agency en competentie-ontwikkeling*. Dissertatie. Tilburg: Universiteit Tilburg.
- Van Velzen, C., Bezinna, C., & Lorist, P. (2009).** Partnerships between schools and teacher education institutes. In A. Swennen & M. van der Klink (Eds.), *Becoming a teacher education: Theory and practice for teacher educators* (pp. 59-73): Springer.
- Van Velzen, C., & Timmermans, M. (2014).** What can we learn from the shift towards a more school-centered model in the Netherlands? In K. Jones & E. White (Eds.), *Developing outstanding practice in school-based teacher education* (Vol. 56-63). St Albans: Critical Publishing.
- Van Velzen, C., & Volman, M. (2009).** The activities of a school-based teacher educator: a theoretical and empirical exploration. *European Journal of Teacher Education*, 32(4), 345-367.
- White, E. (2013).** Being a teacher and a teacher educator – developing a new identity? *Professional Development in Education*, 40(3), 1-14.
- White, E., Dickerson, C., & Weston, K. (2015).** Developing an appreciation of what it means to be a school-based teacher educator. *European Journal of Teacher Education*, 38(4), 445-459.

Websites

De websites van de scholen waar de schoolopleiders werken staan bij de betreffende paragraaf.

- www.academischebasisschool.nl
- www.aos-hum.nl
- <http://collegedebrink.weebly.com/>
- www.onderwijsarbeidsmarktutrecht.nl
- www.steunpuntopleidingscholen.nl
- www.mboraad.nl/platforms-projecten/opleiden-de-school
- www.velon.nl
- www.atee1.org
- www.delerarenagenda.nl

Enkele gebruikte afkortingen

40

ALPO	Academische Lerarenopleiding Primair Onderwijs
AOS	Academische Opleidingsschool
bbl	beroepsbegeleidende leerweg in het mbo
bol	beroepsopleidende leerweg in het mbo
BSL	Begeleiding Startende Leraren
DIO	Docent In Opleiding (wordt gebruikt in mbo)
hbo	hoger beroepsonderwijs
HU	Hogeschool Utrecht
IO	Instituutsopleider
ITT	Instituut Theo Thijssen (pabo Hogeschool Utrecht)
leao	lager economisch en administratief onderwijs
LIO	Leraar In Opleiding
mbo	middelbaar beroepsonderwijs
mo A	middelbaar onderwijs, akte A
mo B	middelbaar onderwijs, akte B
mts	middelbare technische school
NGOLB	Nederlands Genootschap tot Opleiding van Leraren voor het Beroepsonderwijs
NVAO	Nederlands-Vlaamse Accreditatie Organisatie
OBS	openbare basisschool
OidS	Opleiden in de School
pabo	pedagogische academie basisonderwijs
po	primair onderwijs
PLG	Professionele Leergemeenschap
roc	regionaal opleidingscentrum
sbo	speciaal basisonderwijs
SO	Schoolopleider
VELON	Vereniging Lerarenopleiders Nederland
VIB	Video Interactiebegeleiding
vo	voortgezet onderwijs

De redacteuren

Anja Swennen

Vrije Universiteit, Amsterdam

E-mail: j.m.h.swennen@vu.nl

42

In 1972 begon ik aan de tweevakelige tweedegraads lerarenopleiding in Tilburg, het Moller instituut, waar ik Nederlands en Engels studeerde. Ik vond de opleiding leuk en was een actieve student, maar veel motivatie om leraar te worden had ik aanvankelijk niet. Ik raakte wel steeds meer geïnteresseerd in onderwijs door de goede, betrokken en kritische lerarenopleiders die op de opleiding werkten. Nadat ik mijn opleiding had afgerond besloot ik door te stromen naar de universiteit in Nijmegen en daar mijn doctoraal te doen. Om de studie te betalen werkte ik als vervanger op scholen voor voortgezet onderwijs en het hbo. Leuk, maar toch lag mijn hart daar niet echt. Langzaam groeide het besef dat ik het liefst onderwijs wilde geven aan leraren en mijn droom kwam in 1989 uit toen ik docent Nederlands werd op de pabo in Deventer (nu Saxion Hogeschool). Negen jaar gaf ik daar met veel plezier Nederlands, begeleidde ik stages en werkte me aan de vernieuwing van het opleidingsonderwijs. Niet alleen was ik actief binnen de pabo, maar meer en meer ook daarbuiten en ik begon me steeds meer te interesseren voor opleidingsdidactiek en later vooral voor de professionalisering van lerarenopleiders. Vanaf 1998 ben ik verbonden aan het Universitair Centrum voor Gedrag en Beweging van de Vrije Universiteit in Amsterdam. Daar kreeg ik de kans om te promoveren en vijf jaar lang deed ik onderzoek naar de ontwikkeling en de identiteit en het beroep van lerarenopleider. Behalve mijn proefschrift publiceerde ik de afgelopen tien jaar, vaak samen met collega's, artikelen en boeken over en voor lerarenopleiders.

Peter Lorist

Hogeschool Utrecht

E-mail: peter.lorist@hu.nl

Als beleidsadviseur bij de Faculteit Educatie van Hogeschool Utrecht is mijn expertisegebied (academisch) opleiden in de school in het kader van HR beleid en schoolontwikkeling. Partnerschap binnen en tussen hoger onderwijs en scholen is daarvoor de basis. Zelf ben ik 'eerste generatie hoger onderwijs'. Tijdens mijn wiskundestudie in Groningen behaalde ik mijn eerstegraads bevoegdheid. Met leven lang leren maakte ik kennis toen ik tijdens mijn promotieonderzoek in Utrecht het bijvak wiskunde voor de deeltijdopleiding biologie van de Universiteit Utrecht gaf, ik was er docent tot deze opleiding in 1986 werd gesloten. Leven lang leren werd een rode draad in mijn loopbaan. Van 1985 tot 1990 was ik studiebegeleider statistiek voor sociale wetenschappen in de eerste jaren van de Open Universiteit. In januari 1983 startte ik met twee lessen differentiaalmeetkunde voor de mo B wiskunde bij de COCMA, het mo instituut in Utrecht en een van de rechtsvoorgangers van Hogeschool Utrecht. Na enkele jaren kreeg ik een volledige aanstelling, mijn werk verbreedde zich naar curriculumontwikkeling, dagelijks bestuur van de vakgroep wiskunde en een diversiteit aan projecten van het ontwikkelen van een landelijk curriculum voor de eerstegraads lerarenopleiding wiskunde tot leren leren voor lerarenopleiders en het opzetten van een master leraar wiskunde samen met de University of Greenwich. Rond 2000 werd ik beleidsmedewerker / projectleider, startend bij educatief partnerschap (1999-2003). Vervolgens was ik intensief betrokken bij (academisch) opleiden in de school, beroepsonderwijs en professionalisering (HR-beleid) in po, vo, mbo en hbo. Van de projecten en initiatieven op dit gebied, en vooral de mensen daarin, leerde ik veel en blijf ik leren. Samenwerken van scholen voor po, vo, mbo en hoger onderwijs is een tweede rode draad in mijn loopbaan geworden.

Colofon

Redactie

Peter Lorst

Anja Swennen

Fotografie

Privébeelden

Vormgeving

Hogeschool Utrecht

